

Yttrande över remiss från Jordbruksverket om Inhämtning av konsekvenser av att ytterligare reglera djurskyddet för gräsänder, fasaner, raphöns och laxfiskar som sätts ut för jakt- och fiskeändamål. Dnr 5.2.17-10963/2019

Nationellt centrum för djurvälstånd, SCAW, kommer troligen att skicka in ett eget svar.

Sammanfattning

Förslagen skulle stärka djurskydd och djurvälstånd inom uppfödning och utsättning av vilt. Efter utsättning befinner sig dock individerna inte längre i människans vård och Djurskyddslagen är inte längre tillämplig. SLU anser att eventuella biotopkrav och krav på utbildning om biotopvård istället bör införlivas i jakt- respektive fiskerilagstiftningen, där rätten att sätta ut fågel och fisk regleras.

Ökade krav inom uppfödning och utsättning förväntas öka kostnaderna för företag, vilket skulle kunna minska deras kundunderlag. Det gäller såväl köpare av individer för utsättning, som dem som köper jakt- respektive fiskeupplevelser

Ökade krav inom uppfödning och utsättning skulle kunna resultera i att färre individer sätts ut, vilket kommer att minska möjligheterna till jakt och fiske. Samtidigt minskas potentiellt även incitament för att bedriva viltvård i landskapet och fiskevård i vattendrag.

Ökade krav inom uppfödning och utsättning skulle å ena sidan kunna ha positiva effekter på miljön, inklusive den biologiska mångfalden, genom att minska utsättningar av främmande genotyper eller begränsa tätheter av individer. Å andra sidan skulle kraven kunna leda till minskad biotopvård, genom att färre skulle utöva denna typ av verksamheter. Detta skulle ha negativa effekter.

Det är nödvändigt att finna goda avvägningar mellan olika positiva miljöeffekter, liksom mellan djurvälstånd, naturvård och jakt- respektive fiskeintressena.

Merparten av dem som sätter ut fågel och fisk föder inte upp dem själva. Det är av stor vikt att skilja mellan uppfödning, där djurskydd är en central del, och utsättning där de flesta bara transporterar individerna från en uppfödare till utsättningsplatsen.

Det finns ett uppenbart utbildningsbehov för dem som föder upp och håller fågel respektive vilt, men inte ett lika uppenbart behov av för dem som enbart sätter ut individer. Inför utbildningskrav för bägge grupperna bör inriktningen på utbildningarna skilja markant, där utbildningar som rör dem som bara sätter ut bör ha fokus på biotopvård.

Det bör införas krav på att registrera sig som uppfödare av fågel och krav på att anmäla utsättningar till länsstyrelsen.

Generella synpunkter

SLU anser att djurvälståndet vid uppfödning, hållande och utsättning kan och bör stärkas. Efter utsättning är dock individerna att betrakta som vilda, och därmed är inte längre djurskyddslagstiftningen tillämplig. Istället regleras ansvar och åtgärder genom annan lagstiftning, huvudsakligen Miljöbalken, jaktlagstiftningen och fiskerilagstiftningen. SLU anser att detta är en god ordning. Dels då det inte går att skilja ursprungligt vilda från utsatta individer, dels då alla individer har samma "rätt" till en god miljö.

Djurvälfärden under uppfödning och hållande skulle sannolikt stärkas genom de föreslagna skrivningarna.

Företagens kostnader skulle öka om strängare krav infördes. Detta skulle påverka intäkter och konkurrenskraft, såvida inte företagets kunder skulle vara beredda att betala ett högre pris. Det saknas data för att beräkna betalningsviljan för jakt respektive fiske efter individer som fötts upp under olika förhållanden, samt vilka konsekvenser det har för företagen.

Privatpersoners möjlighet att bedriva jakt respektive fiske efter utsatta individer påverkas av utsättningarnas omfattning; för såväl fågel som för fisk utgör utsatta individer en avsevärd andel av dem som skjuts respektive fångas av de arter som får sättas ut. Minskar utsättningarna kommer möjligheterna att jaga respektive fiska att påverkas. Det saknas data och beräkningar för betalningsviljan för individer uppfödda under olika förhållanden, men generellt uppgår nettojaktvärdet (den totala jaktkostnaden) till 70 % av bruttojaktvärdet (den totala betalningsviljan för all jakt) hos jaktkortslösare.

Begränsningar på tätheter vid utsättning, krav på att individer är väl anpassade till sin utsättningsmiljö och hårdare krav på genetiskt ursprung hos utsatta individer skulle vara positivt för den biologiska mångfalden. Samtidigt sker omfattande vilt- respektive fiskevård där utsättningar sker, vilket har generella positiva effekter på den biologiska mångfalden. Om kraven för att sätta ut fågel respektive fisk skulle höjas avsevärt finns en uppenbar risk att denna typ av naturvård skulle minska. Följaktligen måste värdet av olika åtgärder för den

biologiska mångfalden vägas mot varandra, samtidigt som djurskydd och djurvälstånd måste vägas mot förekomsten av biotopvårdande åtgärder.

Uppfödning och hållande av individer för utsättning längre än 48 timmar sker i första hand av företag, och mer sällan av enskilda jägare. Det ställs helt skilda kunskapskrav ur ett djurvälståndsperspektiv på den som föder upp och håller fågel respektive fisk, jämfört med den som endast sätter ut individer efter transport från en uppfödare. SLU anser att det bör finnas krav på kvalitetssäkrad utbildning med stora inslag av djurskydd för den som bedriver uppfödning. Däremot är värdet tveksamt för den som endast sätter ut köpta individer i mindre skala direkt efter transport från uppfödare. Skulle en sådan utbildning införas bör den fokusera på hur goda biotoper skapas för de utsatta individerna, och hur utsättningar kan påverka ekosystemen. Generellt bör myndigheter skilja på uppfödning och utsättning, då mer parten av de som sätter ut fågel respektive fisk inte föder upp dem själva.

Utsättning av fisk omfattas idag av anmälningskrav, vilket inte är fallet med utsättning av fågel. SLU anser att det försvårar analys av vilka ekologiska effekter utsättningarna av fågel får. Anmälningsplikt bör därmed införas. Detta skulle inte medföra några nämnvärda kostnader, såvida det inte införas kontroller av utsättningsplatser och kostnaden för detta ska täckas av företagen.

SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd (VRD) har i ett färskt yttrande till Jordbruksverket lämnat synpunkter på djurskydd och djurvälstånd vid utsättning av vilt och fisk, se *Yttrande från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd om djurvälstånd vid utsättning av djur för jakt och fiske* (ID: SLU.scaw.2020.2.6-20) och i delrapporten till Jordbruksverket *Delrapport från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd angående uppdrag Utsättning av djur för jakt och fiske* (dnr: 5.2.17-16020/2019), Dessa yttranden har utgjort underlag för delar av detta svar.

Jordbruksverkets frågor och SLU:s svar

1. Flertalet samrådsinstanser har i sina svar på det första samrådet uttryckt att de ser ett behov av att säkerställa att djur som sätts ut i naturen har goda förutsättningar att överleva i naturen. Ett sätt att tillgodose detta skulle kunna vara att införa en ny paragraf i djurskyddslagstiftningen som lyder:

”Djur som föds upp för att sättas ut i naturen för jakt eller fiskeändamål ska hållas och födas upp på sådant sätt att deras utveckling vad gäller fysiologi, beteende och härdighet ger dem goda förutsättningar för att anpassa sig till ett liv i det vilda”.

a) Anser ni att författningsförslaget skulle inverka positivt på djurskyddet för de aktuella djuren?

Ja potentiellt, men det beror på hur ”fysiologi, beteende och härdighet” definieras i praktiken. Redan idag finns utsättningspolicier, samtidigt som de som sätter ut vilt respektive fisk självfallet vill att de utsatta individerna ska överleva, samt i många fall tillväxa under en längre tid.

Om djuren föds upp för jakt- eller fiskeändamål och djuren sedan ska kunna anpassa sig och trivas i den naturliga miljön kan detta innebära att djuren, när de är i fångenskap, inte är genetiskt anpassade till livet i fångenskap. Om djur som inte är anpassade till ett liv i fångenskap hålls i fångenskap kan detta vara problematiskt ur djurskyddssynpunkt. Om djur som är anpassade till ett liv i fångenskap sätts ut är det dålig faunavård (och kanske är även dåligt ur djurvälståndssynpunkt). Om verksamheten med att föda upp och sätta ut djur ska fortgå måste man ha med detta i helhetsbilden. På det stora hela är dock den föreslagna lydelsen på ny lagtext är bra, eftersom de ger möjlighet att göra avvägningen mellan djurets väl och ve i de båda miljöerna (de artificiella fångsmiljön och den naturliga miljön). Se även yttrandena till Jordbruksverket från SLU:s vetenskapliga råd för försöksdjur.

b) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka företags konkurrenskraft eller möjlighet att bedriva företag på landsbygden? I så fall på vilket sätt? Om ni anser att förslaget skulle innebära ökade kostnader för företaget, beskriv i så fall på vilket sätt.

Självfallet kommer eventuella skärpningar av kraven att innebära ökade kostnader för företagen. Med mindre än att de kan ta mer betalt per såld fågel respektive fisk kommer deras möjlighet att idka näringsverksamhet påverkas. Skulle man exempelvis införa en lägsta ålder för utsättning av ällingar som är högre än den ålder som tillämpas idag (typiskt 2-3 veckor) så kommer uppfödarna att behöva hysa ällingarna längre, vilket innebär ökade arbetskostnader, ökade foderkostnader och sannolikt även ökade krav på utrymme.

Om det blir ökat krav på att använda lokala stammar vid uppfödningen kan det bli en ökad kostnad. Det finns etablerade stammar som används idag (åtminstone för laxfisk som t.ex. öring) och en lokal företagare kan lätt köpa avelsmaterial från en annan uppfödare. Om uppfödaren måste ge sig ut i naturen och fånga avelsmaterial kan det bli en ökad kostnad. Om uppfödare inte använder lokala stammar kan det vara ett avsteg från djurens ”fysiologi, beteende och härdighet”. Även för fågel, framför allt raphöns men även gräsand, finns det anledning att välja utsättningsfåglar med inhemskt ursprung, vilka dock är dyrare.

Ökade omkostnader skulle leda till ökade priser för den som vill köpa individer för att sätta ut. Det skulle sannolikt minska kundunderlaget, då utsättare inte är beredda att betala mer för individer som fötts upp under mer strikta regler. Någonstans finns dock självfallet en gräns för betalningsviljan.

Dyrare uppfödningkostnader skulle även påverka prissättningen hos de företag som säljer jakter på utsatt fågel, vilket skulle kunna påverka deras

kundunderlag. Många professionella aktörer har idag redan upphört med uppfödning och utsättning av fasaner och raphöhns, då det är svårt att få detta att gå ihop ekonomiskt. För gräsänder finns det större marginaler, och denna verksamhet har ökat. Därav följer även att en fördyring av utsättning av fasaner eller raphöhns kommer att drabba kvarvarande företag inom den nischen hårt, medan en signifikant fördyring av utsättning av gräsänder kommer att påverka fler företag negativt.

Sannolikt skulle även priser för fiskekort i vatten där fiske främste bedrivs efter utsatt fisk kunna bli dyrare.

Generellt uppgår dagens jaktkostnader till 70 % av den totala betalningsviljan för jakt (Bilaga 1), men det saknas data för viljan att betala för individer som fötts upp under olika förutsättningar.

c) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka privatpersoners möjlighet att utöva fritidssysselsättning i form av jakt eller fiske?

Ja. Dyrare utsättningsfåglar skulle sannolikt innebära att såväl jaktföretag som intresserade jägare som bedriver småskalig utsättning skulle sätta ut färre fåglar, och en del skulle kanske avstå helt. På motsvarande vis skulle det sannolikt sättas ut färre fiskar, åtminstone inom den mer småskaliga utsättningsverksamheten, även om detta ofta är en mer reglerad verksamhet genom styrda kompensationsutsättningar. Färre utsatta individer innebär färre individer att nedlägga eller fånga, vilket påverkar viljan att jaga respektive fiska.

Vidare skulle högre krav på utsättningsfåglar sannolikt påverka priset på säljjakter, vilket skulle påverka enskilda jägares möjligheter och vilja att köpa jaktupplevelser. Motsvarande mönster är även tänkbara för fiske.

Slutligen är det många som sätter ut vilt respektive fisk och samtidigt bedriver biotopvård för att skapa goda miljöer för de utsatta individerna. Dels ger detta positiva effekter på biologisk mångfald (se 1.d), dels skänker det sannolikt dem som bedriver verksamheten glädje av att göra nytta. Även denna typ av värden behöver vägas in i en konsekvensanalys.

d) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka miljön eller den biologiska mångfalden?

Ja, men genom delvis motstående effekter.

Uppfödning och utsättning av djur är tveksamt ur flera olika aspekter: (1) Även om uppfödningen följer den föreslagna lagstiftningens intentioner så finns en risk att utsättning av stort antal individer i ett område kan orsaka att lokalt utvecklade genetiska anpassningar kan brytas upp. (2) Även om man använder lokala fiskstammar vid uppfödningen har man betydligt färre föräldradjur än vad som är fallet i naturen. Detta kan leda till att den genetiska profilen hos den lokala populationen kan förändras. För fågel är detta inte ett lika stort problem. (3) Om ett stort antal djur av en art sätts ut kan det innebära att andra arter under en period utsätts för ökad konkurrens eller predation. Det kan även förekomma direkta negativa effekter, exempelvis i form av övergödning i vatten där många gräsänder satts ut.

Det finns många exempel på att utsättning av uppfödda djur kan påverka vilda bestånd negativt. Det krävs mer uppföljande studier hur vilda populationer av andra arter påverkas. Som exempel kan nämnas att i en studie i Storbritannien antydde att stora utsättningar av öring i en sjö hade negativ påverkan på abborre. På motsvarande sätt förefaller vilda gräsändernas morfologi ha påverkats av genflöde från utsatta individer i Sverige (Söderquist 2015).

Det finns uppenbara risker att spridning av främmande populationer påverkar den biologiska mångfalden på gennivå hos "mottagande" naturliga bestånd. Sådan påverkan kan leda till förlust och förändring av biologisk mångfald i första hand på gennivå, men i förlängningen även på "högre" nivåer (art- och ekosystemnivå). Naturvårdsverket har publicerat en bra sammanfattning om detta; <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5683-2.pdf>

Samtidigt bedrivs omfattande viltvård (Bilaga 1) av dem som sätter ut fågel och fiskevård av dem som sätter ut fisk; det finns en uppenbar risk att den typen av aktiviteter som har stora positiva effekter på den biologiska mångfalden och på landskapsbilden skulle påverkas negativt om möjligheten att sätta ut fågel respektive fisk skulle begränsas. Här är det följaktligen nödvändigt att väga olika positiva effekter på biologisk mångfald motvarandra, och samtidigt väga djurskydd och djurvälstånd mot biotopvård.

e) Skulle ni vara positiva eller negativa till om utredningen föreslog detta författningsförslag till regeringen?

Mestadels positiva, under förutsättning att det går att finna goda avvägningar mellan olika intressen.

f) Övriga synpunkter på förslaget?

Nej.

2. Flertalet samrådsinstanser har i sina svar på det första samrådet uttryckt att de ser ett behov av att säkerställa att djur sätts ut i en miljö som har de förutsättningar som krävs för att de ska kunna överleva. Ett sätt att tillgodose detta skulle kunna vara att införa en ny paragraf i djurskyddslagstiftningen som lyder:

"Utsättning av djur av viltart för jakt eller fiskeändamål får endast ske om det finns goda möjligheter för djuren att anpassa sig till ett liv i det vilda och tillgodose sitt behov av föda, vatten och skydd."

a) Anser ni att författningsförslaget skulle inverka positivt på djurskyddet för de aktuella djuren?

SLU har i sitt tidigare remissvar påtalat att utsatta djur från det tillfälle de sätts ut inte längre är i människans vård och juridiskt sett är att betrakta som vilda.

Det innebär dock inte att man inte skulle kunna ställa sådana krav, men SLU anser att detta borde regleras i jaktlagstiftningen respektive fiskerilagstiftningen

istället för djurskyddslagstiftningen. Oavsett vilken lagstiftning som utnyttjas så skulle exempelvis en begränsning i antalet utsatta änder per kvadratmeter, likt systemet i Danmark, minska övergödningen, gynna den biologiska mångfalden, gynna ändernas hälsostatus och sannolikt även gynna jaktens anseende.

När, eller om, djurskyddslagstiftningen på detta sätt interagerar med naturvårds- miljövårds, fiske- och jaktlagstiftningen måste man vara mycket nogsam att det inte blir några krockar. För många år sedan kom det en ny bestämmelse i fiskerilagstiftningen som ålade alla som sätter ut lax och öring vid kusten och i Väneren att fettfenklippa alla individer. Detta visade sig krocka med djurskyddslagstiftningen som klassade detta som ett operativt ingrepp och sådan ska utföras av veterinär. Man fick hastigt införa ett undantag i djurskyddslagstiftningen för att landets veterinärer inte skulle behöva stå och fettfenklippa ca 3 miljoner laxfiskar varje år. Istället kunde, genom det nya undantaget i förordningen, personalen på fiskodlingarna utföra fettfenklippningen (och de är dessutom mer kompetenta för uppgiften).

b) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka företags konkurrenskraft eller möjlighet att bedriva företag på landsbygden? I så fall på vilket sätt? Om ni anser att förslaget skulle innebära ökade kostnader för företag, beskriv i så fall på vilket sätt.

Seriösa professionella aktörer arbetar redan idag med miljön där de sätter ut fåglar. För fasaner och raphöns, som sätts ut som flygga, ligger detta även i utsättarens eget intresse; skapas inte miljöer där fåglarna trivs kommer de att lämna området innan de kan jagas. För gräsänder, som sätts ut långt innan de är flygga, ser situationen något annorlunda ut.

Om det skulle ställas större krav på utsättningsmiljöer så skulle det självfallet fördyra verksamheten för de företag som idag inte når upp till den beslutade nivån. Därmed skulle deras lönsamhet påverkas, såvida de inte kan kompensera kostnaderna genom ett högre pris till kunden för en mer hållbar jakt med god etik. Motsvarande gäller för fiske, exempelvis i ”put-and-take vatten”.

Om man drar lagförslaget till sin spets kan det bli svårt för företag att förstå rågången mellan olika lagtexter. Detta kan försvåra verksamheten och det kommer ställas stora krav på vägledning från nationella myndigheter. Vidare skulle det sannolikt krävas att länsstyrelserna får i uppdrag att bedöma hur utsättningar lever upp till lagkraven. Dessutom skulle det vara nödvändigt att ta ställning till om verksamheten skulle omfattas av ansöknings- eller anmälningsförfarande, och om samma förfarande ska gälla oavsett omfattningen på utsättningen. Väljs ett ansökningsförfarande måste det vara enkelt och länsstyrelserna måste ha kompetent personal som kan göra dessa bedömningar. Och tillräckligt antal handläggare. Skulle det krävas en formell ansökan är det SLU:s bedömning att en stor andel av utsättningarna av begränsad omfattning skulle upphöra. Detta skulle påverka jämförelsevis många människor, som sätter ut få individer (Bilaga 1).

c) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka privatpersoners möjlighet att utöva fritidssysselsättning i form av jakt eller fiske?

Ja. Mycket av den småskaliga utsättningsverksamheten består av att jägare eller jaktlag sätter ut ett litet antal fåglar på sin jaktmark (Bilaga 1). Höga tätheter och konkurrens är sällan eller aldrig ett problem, men samtidigt finns inte lika stora incitament för att arbeta med hela landskapet som för ett företag som anordnar jakter professionellt. Samtidigt visar de resultat SLU tagit fram att de jägare som sätter ut vilt redan lägger betydligt mer tid och resurser på viltvård än andra jägare. SLU gör bedömningen att miljön sannolikt sällan begränsar de fåglar som sätts ut inom den småskaliga utsättningsverksamheten.

Ökade miljökrav på professionella aktörer skulle fördyra jakten för kunderna. I vilken utsträckning de skulle vara villiga att betala för en mer hållbar jakt, och i så fall hur mycket mer, är inte möjligt att säga. Det generella resultatet att nettovärdet av jakten uppgår till 70 % av bruttovärdet kan möjligen ge viss vägledning.

d) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka miljön eller den biologiska mångfalden?

Ja, sannolikt. Detta under förutsättning att kraven sätts på en nivå som fortfarande stimulerar till ”extra” viltvård i landskapet och fiskevård i vattendrag. Det gäller att finna en avvägning där kraven inte resulterar i ett mycket begränsat antal fastigheter där man gör stora insatser, medan många av dem som idag gör insatser slutar med det. Ska man få fälthöns att klara ett liv i det vilda så krävs en lämplig biotop och rimlig predatorkontroll, och biotopen i sig innehar eller skapar stor mångfald.

Utsättning i ett område där miljön inte ger de utplacerade individerna tillräckligt med föda, skydd etc. leda till att de sprider sig till områden där man kanske inte vill ha dem. Detta är dock normalt något som den som sätter ut fågel respektive fisk aktivt vill undvika.

e) Skulle ni vara positiva eller negativa till om utredningen föreslog detta författningsförslag till regeringen?

Positiva, under förutsättning att det går att finna goda avvägningar mellan olika intressen.

f) Övriga synpunkter på förslaget?

3. Flertalet samrådsinstanser har i sina svar på det första samrådet uttryckt att de ser ett behov av att säkerställa att de djurhållare som sätter ut djur i naturen har den kunskap som krävs för att garantera att lämpliga djur sätts ut på lämpligt sätt vid lämplig plats och vid lämplig tidpunkt. Ett sätt att tillgodose detta behov skulle kunna vara att införa en ny paragraf i djurskyddslagstiftningen som ställer krav på någon form av utbildning för dessa djurhållare. Exakt hur en sådan utbildning skulle vara utformad, vem som skulle organisera den eller vad den skulle innehålla behöver utredas ytterligare.

a) Anser ni att ett krav på utbildning för djurhållare som sätter ut djur skulle ha möjlighet att inverka positivt på djurskyddet för de aktuella djuren?

Den absoluta merparten av dem som sätter ut fågel gör detta i liten skala, med ett mindre antal fåglar vid enstaka tillfällen per år (Bilaga 1). Detta sker genom att de hämtar utsättningsfåglar hos en uppfödare, och sätter ut dem så snart som möjligt. Den djurhållning som är aktuell är i regel enbart transporten.

SLU anser att en utbildning med fokus på djurskydd har en begränsad nytta för denna grupp, även om mer än hälften av dem uppger att de har liten eller ingen kunskap om utsättning av fågel (Bilaga 1). Däremot kan den vara av stor betydelse för dem som faktiskt föder upp och håller fågel. Dessa skulle kunna åläggas att förmedla information om djurhållning under de följande 48 timmarna efter en försäljning, exempelvis genom att förmedla ett informationsblad i samband med försäljning av individer för utsättning.

Om det skulle införas en utbildning för alla som sätter ut fågel bör denna snarare ha inriktning mot hur man kan gynna utsatt fågel genom åtgärder i landskapet. SLU gör dock som anförts ovan bedömningen att den småskaliga utsättningsverksamheten sällan medför denna typ av problem. Här bör myndigheterna göra en tydlig åtskillnad mellan dem som föder upp individer och dem som endast sätter ut individer.

Motsvarande resonemang gäller även för fisk och tas det fram en utbildning för den vara separat för fågel respektive fisk.

b) Skulle ni vara positiva eller negativa till om ett krav på utbildning i någon form föreslogs av utredningen med tillägget att omfattning, organisation och innehåll behöver utredas ytterligare?

Positiva, framför allt när det gäller uppfödning och hållande av fågel respektive fisk. Nyttan är dock mer tveksamt med en utbildning för dem som sätter ut individer i liten skala.

c) Har ni några förslag på hur en sådan utbildning skulle kunna organiseras?

En certifierad utbildning av uppfödare borde kunna ges som uppdragsutbildning vid SLU, som har god kompetens såväl inom

uppfödning av fågel och fisk och deras ekologiska behov, som kompetens inom djurskydd och -välfärd.

d) Finns det redan idag utbildningar som ni anser ger tillräckligt med kunskap om utsättningar?

Alla utbildningar i viltvård ger sannolikt tillräckliga kunskaper om vilka miljöer utsatt fågel behöver. Vad som är relevant är snarare frågan om huruvida det finns tillräckliga utbildningar för dem som föder upp eller håller fågel längre än maximalt 48 timmar i samband med inköp. Närmast kommer den icke-akademiska vägen inom viltmästarutbildningen, men i och med dess längd och det starkt begränsade antalet platser fyller den inte behovet. Vidare är det färre och färre professionella som arbetar med fältfågel på grund av bristande lönsamhet, medan utsättning av gräsänder fortfarande är lönsamt.

Vattenbrukscentrum Ost ger en kurs i "Fisk- och Skaldjursodling". Den ger bra kunskaper om själva uppfödningen av fisk, men kursen är inriktad på matfiskproduktion och beaktar inte aspekten att djuren ska sättas ut i naturen. SLU och Linnéuniversitet ger kurser om fiskevård, men själva uppfödningprocessen omfattas inte.

Det finns inga utbildningar idag som täcker hela det spektra av ämnesområden som anges ovan. De olika kurser som finns är bra och relevanta för sina respektive syften, och en utbildning som ska ge behörighet eller kunskaper för djurhållare som sätter ut djur i naturen riskerar att dubblera vad andra utbildningar ger. Man måste således se över de andra utbildningarna och se vad som kan behövas kompletteras.

e) Anser ni att ett krav på utbildning i någon form skulle påverka företags konkurrenskraft eller möjlighet att bedriva företag på landsbygden? I så fall på vilket sätt? Om ni anser att förslaget skulle innebära ökade kostnader för företag, beskriv i så fall på vilket sätt.

Även om utbildningen skulle vara gratis, vilket skulle kräva att staten står för kostnaden, så skulle företagen behöva investera arbetstiden för dem som ska gå utbildningen. Ökade kostnader är därmed i viss utsträckning ofrånkomligt om det införs nya krav och en utbildning om kraven är på en högre nivå än som finns idag. Många av de professionella aktörer som är etablerade idag har redan relevant kompetens och i de allra flesta fall utbildning.

f) Anser ni att ett krav på utbildning i någon form skulle påverka privatpersoners möjlighet att utöva fritidssysselsättning i form av jakt eller fiske?

Skulle det införas ett krav på utbildning för att sätta ut ett begränsat antal fåglar gör SLU bedömningen att ett antal jägare som idag sätter ut fågel skulle sluta med detta. Alternativt skulle de fortsätta utan att gå någon utbildning. De mer intresserade skulle sannolikt gå en utbildning. Detta under förutsättning att den

har ett för dem relevant innehåll med fokus just på utsättning, inte uppfödning och djurskydd. Detta skulle begränsa dessa personers möjlighet att jaga och träna jakthundar, samt sannolikt även begränsa antalet jägare som bedriver viltvård.

Motsvarande mönster är tänkbara för utsättning av fisk, men är sannolikt mindre vanliga.

g) Anser ni att ett krav på utbildning i någon form skulle påverka miljön eller den biologiska mångfalden?

SLU har ovan anfört att vad som sker efter utsättning inte kan regleras i Djurskyddslagen, vilket innebär att såväl biotopkrav som krav utbildning i biotopvård bör regleras inom jakt- respektive fiskerilagstiftningen.

Om så sker är det möjligt att en utbildning skulle ge positiva effekter, beroende på inriktning, nivå och tidsåtgång. Ställs kraven för högt kan effekten bli negativ istället för positiv, genom att mängden biotopvård minskar. Samtidigt är det tänkbart att det uppstår positiva effekter, om de som inte har tillräckligt stort intresse för att gå en utbildning inte heller bedriver någon biotopvård. Deras utsättningar av främmande arter och stammar skulle åtminstone teoretiskt sett enbart kunna innebära en belastning för de lokala bestånden av vilda djur.

h) Övriga synpunkter på förslaget?

4. Flertalet samrådsinstanser har i sina svar på det första samrådet uttryckt att de ser ett behov av att länsstyrelsen får kännedom om var och när utsättning av fågel för jaktändamål sker. Detta skulle ge kontrollmyndigheten en möjlighet att vid behov kontrollera djurskyddet vid utsättningsverksamhet som idag saknas. Ett sätt att tillgodose detta skulle kunna vara att införa en ny paragraf i lagstiftningen som ställer krav på att länsstyrelsen ska få kännedom om utsättning av fågel innan den sker.*

a) Anser ni att författningsförslaget skulle inverka positivt på djurskyddet för de aktuella djuren?

Ja. Det vore det mycket värdefullt att få kännedom om omfattningen på utsättningsverksamheten för att kunna utreda vilka effekter den får.

Skulle det införas någon form av begränsande krav, exempelvis när det gäller hur många gräsänder som får släppas ut per kvadratmeter, krävs det en kontrollfunktion för detta. Länsstyrelsen är den givna aktören, men i en del län skulle detta kunna resultera i omfattande krav på kontroller för att uppnå någon positiv effekt. Detta måste i så fall finansieras, då länsstyrelserna inte kan täcka detta inom sina ramanslag.

De som föder upp och håller fågel kan med fördel registreras. För utsättningar bör det räcka med en enkel anmälan till länsstyrelsen om antal

och plats. En sådan anmälningsrutin via internet bör utvecklas av länsstyrelsen.

b) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka företags konkurrenskraft eller möjlighet att bedriva företag på landsbygden? I så fall på vilket sätt?

Inte nämnvärt; det är främst eventuella krav som skulle begränsa, inte att rapportera in utsättningar eller att registrera sig som uppfödare. Detta under förutsättning att systemet utformas så enkelt som möjligt.

c) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka privatpersoners möjlighet att utöva fritidssysselsättning i form av jakt eller fiske?

Sannolikt inte nämnvärt; det är eventuella krav som skulle begränsa, inte att rapportera in utsättningar.

d) Anser ni att författningsförslaget skulle påverka miljön eller den biologiska mångfalden?

Nej; det är eventuella krav som skulle påverka, inte att rapportera in utsättningar. Möjligen skulle utökad kunskap om utsättningsverksamhetens omfattning vara positivt indirekt.

e) Skulle ni vara positiva eller negativa till om utredningen föreslog detta författningsförslag till regeringen

Positiva.

f) Övriga synpunkter på förslaget?

Nej

Referenser:

Söderquist, P. 2015. *Large-scale releases of native species: the mallard as a predictive model system*. Doktorsavhandling, SLU.
<https://pub.epsilon.slu.se/11972/>

SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd. 2020 *Yttrande till Jordbruksverket från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd om djurvälstånd vid utsättning av djur för jakt och fiske*". ID: SLU.scaw.2020.2.6-20.

SLU:s vetenskapliga råd för djurskydd. 2019. *Delrapport till Jordbruksverket från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd angående uppdrag Utsättning av djur för jakt och fiske*”(Dnr: 5.2.17-16020/2019),

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Torleif Härd vid fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap efter föredragning av koordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av universitetslektor Fredrik Widemo och försöksdjursföreståndare Jonas Malmsten vid institutionen för vilt, fisk & miljö, professor Erik Petersson vid institutionen för akvatiska resurser.

Torleif Härd

Fredrika von Sydow

Bilaga 1. Bakgrundsdata utsättning av fågel

Bilaga 1

Bakgrundsdata utsättning av fågel

I arbetet med remissvaret har SLU analyserat tidigare insamlade data från attitydstudier riktade till jaktkortslösare, för att kunna beskriva omfattningen av utsättningen av fågel, det ekonomiska värdet av utsättningarna samt kunskapsläget hos dem som sätter ut fågel.

I en undersökning från 2009 uppgav ungefär 73 % av de svenska jaktkortslösarna att de bedrivit viltvård utöver jakt under det senaste året, och det totala antalet viltvårdsdagar uppgick till över 2 300 000 dagar (F. Widemo, opublicerade data). Av jaktkortslösare hade 4,6 % satt ut vilt. Högst var andelen på Gotland (16,1 %), i Blekinge (9,1 %), i Skåne (8,0 %) och i Södermanland (7,3 %). Detta skulle motsvara c:a 12 000 personer om andelen är densamma idag. Den absoluta majoriteten av jaktkortslösarna som uppgav att de satt ut vilt hade ägnat 1-2 dagar åt detta under det senaste året. Samtidigt spenderade de sex gånger så många dagar på viltvård (utöver tid för utsättningar) som de som inte satt ut vilt.

Jaktkortslösare som satt ut vilt lade i genomsnitt 2 700 kronor på utsättningar (omräknat från 2009 till 2020 års värde; F. Widemo, opublicerade data), vilket skulle motsvara ett totalt värde på c:a 32 miljoner kronor. Samtidigt uppgav de som satt ut vilt att deras utgifter för annan viltvård var 4,5 gånger så höga som de som inte satt ut vilt. Därmed lägger de som sätter ut vilt både mer resurser och mer tid på viltvårdande åtgärder i landskapet, vilket bidrar till att skapa goda förutsättningar för de utsatta fåglarna.

I en undersökning från 2017 (F. Widemo, opublicerade data) angav jaktkortslösarna att fasan, raphöna och gräsand i genomsnitt stod för c:a 2 % av det totala jaktvärdet, vilket motsvarade 90 miljoner kronor i bruttojaktvärde (betalningsvilja; omräknat från 2017 till 2020 års värde). Nettovärdet (faktiska utgifter) utgjorde c:a 70 % av bruttovärdet (betalningsviljan), dvs jägarkåren är beredd att betala drygt 40 % mer för sin jakt än man gör idag. Detta genomsnitt gäller dock alla arter, och inte specifikt fälthöns och gräsand.

Utsättningar har en avgörande betydelse för att fasan och raphöns. Gräsand har till skillnad från fasan och raphöna en stabil inhemska stam; det är oklart hur stor andel av de gräsänder som skjuts som är utsatta och vilken betydelse utsättningarna har. Antalet utsatta gräsänder har dock skattats till c:a 250 000 per år, där c:a 20 % skjuts inom den fastighet där de satts ut (Söderquist 2015). Dessa 50 000 änder samt en okänd andel som skjuts på angränsande fastigheter kan jämföras med Svenska Jägareförbundets skattning som ger vid handen att 88 000 ursprungligt vilda gräsänder skjuts årligen. Sannolikt står utsatta gräsänder för en betydande andel av de gräsänder som fålls, men det saknas goda data.

Bland jaktkortslösare som satt ut vilt uppgav 56 % att de hade liten eller ingen kunskap om utsättning av vilt, medan 44 % uppgav att de hade stor eller mycket stor kunskap.